

Asia: VN/2166/2026

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain väliaikaisesta muuttamisesta (opintosetelikokeilu)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Bildningsalliansen tackar för begäran om utlåtande till regeringens proposition till riksdagen om lagarna om temporär ändring av universitetslagen och yrkeshögskolelagen.

Tanken och målsättningarna för studiesedelförsöket är goda. Övergången från andra stadiets utbildning till högskoleutbildning kan vara utmanande för många och det är bra om det finns vägledning och stöd samt möjligheter att med låg tröskel bekanta sig med högskolestudier.

Försöket ämnar svara på det behov som finns hos dem som blir utan studieplats på högskola efter andra stadiets utbildning, i första hand från gymnasiet men också yrkesutbildningen. Möjligheten att studera inom öppna högskolan bidrar också till att studietiden förkortas om individen senare kommer in på examensutbildning. Målsättning är att höja på antalet personer med avlagda högskoleexamen till 50%.

Fritt bildningsarbete har lång erfarenhet av att anordna öppna högskolestudier inom folkhögskolor, medborgarinstitut och sommaruniversitet. Fritt bildningsarbete är en viktig part för universiteten ifråga om öppna högskolestudier. Bildningsalliansen anser att den fria bildningens möjligheter att delta i försöket behöver beaktas. Den fria bildningen har erfarenhet, strukturer och rutiner för att stödja målgruppen på deras väg mot högskolestudier.

En viktig aspekt av de öppna högskolestudierna inom fritt bildningsarbete är vägledning och stöd under hela utbildningens gång så att den studerande hittar sina studieval och en väg framåt i sina studier. Oftast sker undervisningen på plats och kan, som i folkhögskolornas fall, vara en del av heltidsstudier där man även lär sig studieteknik och -färdigheter för kommande högskole- eller universitetsstudier. Såsom studiesedelförsöket nu planeras att genomföras leder det till att fria

bildningens alternativ inte är möjligt för den studerande. Det här bidrar till sämre tillgänglighet till högskolestudier och till ett ojämnt bemötande av studerande.

Att använda Opin.fi både som marknadsförings- och rekryteringskanal samt som verktyg för finansiering är i och för sig förståeligt men problematiskt ur den fria bildningens synvinkel. I det här skedet kan inte fria bildningen vara med i utbudet på Opin.fi. Medverkande och synlighet för kursutbud utgår enbart ifrån de avtal som görs upp av det universitet eller högskola fria bildningen samarbetar med. Bildningsalliansen rekommenderar att det i det här skedet av försöket skulle finnas ett standardavtal mellan universitet/högskola och fria bildningens läroinrättningar. Det skulle bidra till ett mera jämlikt förfarande ifråga om praxis kring studiesedelsförsöket.

Vad gäller finansieringen av försöket, kommer finansieringen att ske via Opin.fi och i det skede individen anmäler sig till en kurs. Då anmälan till kursen sker via Opin.fi går finansieringen till högskolan. Samtidigt omöjliggörs det för fria bildningen att uppbära en egen studieavgift. Det här förfarandet är ohållbart då det inte kommer att täcka fria bildningens kostnader för utbildningen. Dessutom blir det omöjligt för en studerande som går på en längre utbildning inom en folkhögskola, där öppna högskolestudier ingår, att delta i undervisningen med en studiesedel.

Försöket får inte leda till att vissa av målgruppen måste betala för sina 30 studiepoäng av öppna högskolestudier medan andra inte behöver göra det. Det här kan också leda till att målgruppen för försöket inte söker sig till de utbildningar som anordnas inom fritt bildningsarbete i och med att de har en studieavgift. Bildningsalliansen anser också att det finns en risk för att man inom försöket inte kan stödja de individer som behöver extra stöd för att utföra högskolestudier. Försöket kunde ha ett starkare perspektiv på att stödja olika övergångar och främja vägledningen till högskolestudier. Försöket skulle vinna på att rikta finansiering till mera bestående strukturer.

Studiesedelförsöket kommer att ha märkbara konsekvenser för fritt bildningsarbete, bland annat följande:

- Läroanstalterna inom fria bildningen omfattas inte direkt av finansieringen men kan inte heller uppbära avgift om det ordnar öppna högskolekurser för målgruppen.
- Fritt bildningsarbete kan delta endast via avtal med en högskola men avtalen kan se helt olika ut på basen av hur högskolan/universitet beslutar.
- Fria bildningens digitala system är inte kompatibla med Opin.fi, vilket begränsar deltagandet och är helt beroende av hur högskolorna väljer att ta med fria bildningens utbildningsutbud i försöket.
- Avgiftsfria öppna högskolestudier kan minska efterfrågan på fria bildningens avgiftsbelagda kurser och utbildningar.

Bildningsalliansen föreslår att:

- Fria bildningen har möjlighet via studiesedelsunderstöd för fritt bildningsarbete att anordna avgiftsfri utbildning för den här gruppen under studiesedelsförösket. Studiesedelsunderstödet för fritt bildningsarbete tas i bruk samtidig med studiesedelsförösket för öppna högskolestudier.
- Fritt bildningsarbete och dess utbildningsutbud bör få snarast möjligt med i Opin.fi - tjänsten
- Modell på samarbetsavtal mellan högskola och läroinrättning för fritt bildningsarbete ger bättre förutsättningar för jämlika avtal mellan parterna

Bildningsalliansen ser en risk med att försöket inte når de målsättningar som försöket är ämnat att nå. I värsta fall anmäler sig unga till öppna högskolestudier som de inte slutför då de individuella studiefärdigheterna och vägledningen inte är tillräckliga. Genom att man i försöket använder sig av alla olika strukturer och utbildningsutbud med där tillhörande vägledning och stöd når man på lång sikt bättre resultat.

Nordin Henrika
Bildningsalliansen rf